

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. januarija 1872.

Obseg: Pregreški kmetijskih gospodarjev. — Da sadna drevesa ne pozebejo. — Slovensko slovstvo. — „Dopisniku od Save“ v „Slov. Nar.“ o Matici in narodni tiskarnici. — Ozir po svetu. — Dopisi. — Novi-car.

Gospodarske stvari.

Pregreški kmetijskih gospodarjev.

Tudi našim gospodarjem za novo leto.

Slavni Saksonski oskrbnik Stehar je sestavil register pregreškov, ki se pogostoma nahajajo pri kmetijstvu.

Ker se le to poboljšati dá, kar se spozná, da je napačno, zato naj našim gospodarjem stavimo pred oči, kar oni skušeni gospodar piše; tu in tam bodo tudi oni rekli: „glejte! mož res pravo trdi“.

Nastop novega leta pa je oni čas, ko vsak človek, ki ni celó lahkomišljen, misli na to, kaj neki mu bode prineslo mlado leto, — ali mu bode srečno ali ne.

Se vé da letina je v rokah Onega nad nami, ki — kakor naš pesnik pravi — „veliko pratiko piše“. Res je tudi to, da vsaka letina bila bi boljša, ako bi gospodarju ostalo več od tega, kar si pridelal in bi davkarske bukve ne bila slana, ki gospodarju veliko pridelka vzame. Al vse to ni odvisno od naše volje.

Treba tedaj, da vsaj s tem gospodarimo dobro, kar je v naših rokah — in da najpred odstranimo vse to, kar je napačno v našem gospodarstvu in da nadomestimo kaj boljšega: z eno besedo rečeno, da napredujemo.

Po vsem tem pregledimo tedaj pregreške kmetijstva, in sklep naj bode: trdna volja, da jih odstranimo kolikor mogoče.

1. En pregrešek je ta, da na polji svojem premalo pridelujemo klaje (krme) za živino. Žitu prepuščamo preveč polja. Žita dobivamo po ceni iz tujih dežel, kar se po železnicah prevažva križem po svetu. Sená in otave nam nihče ne pripelje na sejm. In vendar je živinoreja poglavitni dohodek naših dežel. In koliko je še ledine, koliko gmajn, kjer ne kosimo mrve in otave, in kjer živina le strada, če jo pošiljamo past se!

2. Krompirja še zmirom ne sadimo tako, kakor nas Güllich uči, kakor so ga „Novice“ že večkrat saditi učile.

3. Pese, bodi si za krmo živinsko bodi si sladkorno, sejemo še vse premalo, in jej tudi premalo gnojimo.

4. Zelju se prezgodaj in preveč obira perje, in nismo zadovoljni s tem, da bi se mu obralo le velo perje.

5. Kedar sejemo deteljo, smo preskopi s semenom.

6. Deteljo za klajo puščamo predolgo na njivi, da je prestara.

7. Svojega poljá ne umemo prav razvrstiti, kaj bodemo tu, kaj tam, kaj zdaj, kaj pozneje sejali ali sadili — v pravem vrstenji sadežev smo še preveč mojstri-skaze.

8. Naša gnojišča so večidel taka, da se jih Bog usmili; gnojnica se odteka, dež jih spira, solnce prepeka: vse, kar prav za prav dela tečni gnoj, gré rakom žvižgat — in vendar je gnojna jama gospodarju zlata jama!

9. Preveč živine v primeri za malo klaje; tako ima gospodar repov veliko v hlevu, pa suhih in medlih.

10. Prvo mleko se ne dá teletom sesati, češ, da ni dobro za-nje, in namesti da bi se teleta za rejo pustila dolgo časa sesati, odstavijo se prezgodaj.

11. Komaj je telica leto stara, že jo ženó k juncu, in tako iz premlade živine dobimo kmalo stare pokveke.

12. Pripušča se pa vse križem: veliko in malo, belo in rdeče.

13. Ker se premalo klaje na polji prideluje, se živini poklada slama; ker pa slame ni za steljo, se iz gozdov (borštov) pograbi do čistega vse listje, in nasledek tega je, da ubogemu drevju v gozdih ne dohaja od nobene strani gnojá. Za les nas je sploh premalo skrb.

14. Senožeti se hudo zanemarjajo; od močirnih se ne odpeljuje voda, presuhe se ne močijo, čeravno bi se to ali uno lahko godilo. Veči del se škrjancem prepusti, da gnojijo senožeti.

15. Plug in brana sta pri nas še večidel zmirom po starem kopitu. To je škoda velika, da se kmetu delo ne zljajša in da ne more na njivi svojega dela bolje opravljati.

16. Orje se večidel preplitvo; gospodar se boji, da ne bi z globočejšim oranjem vrgel mrtve zemlje na kviško, pa ne pomisli, da zrak in dež oživljata mrtvico.

17. Pri izbiranju žita za seme smo prenemarni.

18. Gospodarji se preradi držijo kónj za svoje gospodarstvo tudi tam, kjer bi se dal konj prav dobro nadomestiti z volom.

19. Čbelorejci še ne vedó, da pametno narejen panj polajšuje čbelam delo in jih varuje bolezní in pogina.

20. Za pota po vaséh in polji nam je premalo mar; debelega kamenja se pomeče na kolovóz, da živina težko vleče in se kola kvarijo.

21. Malo gospodarjev ima še gospodarstvene bukve, to je, oni si ne kupijo papirja, ki bi ga zasilili v bukve, da bi va-nje zapisovali, koliko jih to ali

uno stane, kolikšni so stroški za to ali uno delo, da bi potem prerajati zamogli, ali prodajo ta ali uni pridelek z dobičkom ali v zgubo. Dokler gospodar o svojem gospodarstvu skozi celo leto nima zapisikov, podoben je slepemu, ki sicer okoli tava, pa vendar ne vé, kje prav da je.

Gospodarska skušnja.

Da sadna drevesa ne pozebejo.

Pogostoma se slišijo tožbe gospodarjev, da so jim pozebla mlada drevesa, a vendar jim, kedar jih presajajo iz drevesnic, ni za to mar, da bi jim kole prav postavili.

Postavljajo jih na severno ali severno-izhodno stran, češ, da jih tako postavljeni kol zmrzline varuje; — al to je pomota. Ako gospodar hoče mlada drevesa obvarovati pozeblina, naj kol na južno ali južno-zahodno stran drevesa postavi, da — ako je kol 3 do 4 palce debel — solnce meseca prosenca ali svečana mladih drevesec od ene do treh popoldne od vrha doli ne more obsejati.

Ker so prva leta mlada drevesa najbolj občutljiva, jih tako postavljen kol že varuje, da ne pozebejo. Tudi to pomaga, ako drevesa od božiča do sušca na solčni strani v slamo zavežeš.

Slovensko slovstvo.

* *Jezičnik ali Metelko v slovenskem slovstvu.* Spisal profesor J. Marn.

Ta snopič, ki nam pred oči stavi delovanje našega mnogozasluženega slovničarja Metelko-ta, je 9. knjižica „Jezičnika“, ki ga je spisal marljivi naš profesor Marn. Metelkovo življenje in posebno delovanje njegovo na slovenskem slovstvenem polju je v zgodovini slovenskega slovstva tako znamenito, da si je gorko hvalo zaslužil gosp. profesor Marn, da je to potem, ko je bilo natisnjeno ali še le bode v „Učit. Tovaršu“, v posebni knjižici na svetlo dal, ki se dobiva pri njem po 50 kraje. Porok smo vsacemu slovenskemu pisatelju, da bode radosten prebiral obilni material, ki je nakupičen v tej knjižici.

* Lepi „Vertec“ — časopis s podobami za slovensko mladost — ki ga vreduje naš vrli učitelj Ivan Tomšič, stopil je ravnokar v 2. leto. Tvarina 1. tečaja, po obsegu in jeziku vsa primerna naši mladini, daje „Vertec-u“ najboljšo potno pismo za 2. tečaj, in 1. letošnji list kaže nam sopet, da je vreden, da vsak seže po njem, kdor v svoji družini ima kakega dečka ali deklico, ki že brati zna. Gospá Lujiza Pesjakova, ktero rukamo in cukamo vsi časnikarji z nadležno besedo: „daj, daj tudi meni kaj“, je sopet prvemu listu darovala mično pravljico, kakoršno takó v nježno-otročjem duhu pisati more le mati, ki pozna otroška srca in otroški um. Poleg mnoge druge podučne tvarine v prosti in vezani besedi obravnava prvi ta list s podobami razjasnjene natoroznanske stvari in pa mnogo kratkočasnega berila. Toplo tedaj priporočamo „Vertec“ vsem ljubiteljem slov. mladine, ki tudi ličen v svoji vnanji podobi za celo leto veljá le 2 gold. 40 kr., po pošti 2 gold. 60 kr., za pol leta pa polovico tega.

* *Andreja Vavken-a novi cerkveni napevi.* — Ako ravno smo že večkrat in ne ravno na veselje naše čuli, da se skladateljem slovenskih napevov kaj slabo splačuje njihov trud in da je malo da ne, izdavanje tacih del celó skoraj z materijalnimi žrtvami sklenjeno, moramo toraj toliko bolj s pohvalo omeniti in pozdraviti najnovejše muzikalne izdelke mnogozasluženega narod-

nega učenika in župana g. And. Vavken-a v Cerkljah na Gorenskem, ki je k svojemu že pred nekoliko leti izdanemu I. zvezku cerkvenih in zabavnih napevov izdal zdaj zopet čvetero sešitkov edino cerkvenih. Narodni duh pobožnega Slovenca veje iz teh pesem in stavljeni so napevi v muziko tako lahko, da jih rabiti more vsaki tudi manj izurjeni organist; združil je g. Vavken prijetnost in lahkoto v eno. — Al tudi zunanja oblika vseh sešitkov je jako lična. — Na prodaj se dobijo te pesmi pri g. Giontini-u; cena vsacemu sešitku je 30 kraje.

* *Opis svetá in posebno naše zemlje.* — O tej knjižici nam gosp. J. Godina-Verdelski piše iz Trsta (kjer stanuje v g. Svétinovi hiši št. 28 „via Farnedo“) to-le: „Razodelo je že pred nekimi tedni več tukajšnjih kmetov svojo željo, da bi radi imeli kako knjižico, ki bi obsegla kratek, pa prav razumljiv poduk o marsikterih bolj važnih rečeh zadevajočih vesoljni svét, in pa posebno našo zemljo. Opomnili so sicer ob enem pri tem, da bi takošna knjižica bila jako dobra in potrebna tudi za njih otroke. Moral sem jim obljubiti, da se bom jaz spisovanja te knjižice lotil, kar jih je jako veselilo. Spisal sem bil sicer že pred nekimi leti nekaj zastran tega za „društvo sv. Mohora“ pod naslovom: „Kratek razgled sveta, in posebno naše zemlje“; a to se mi zdaj dozdeva premalo, in potrebuje primerne razširjatve, in tudi boljšega pojasnila. Tej knjižici bo priložena podoba zemlje, že zdaj napravljena, da bo poduk čedalje bolj lahek in bolj vspešen. — Upam, da bodo tudi gg. učitelji našega naroda po njej radi segli; saj posebno njim se podaja večkrat prilika, da jo pri svojem važnem opravilu porabijo na korist učencem. Cena bo znesla samo pet in dvajset soldov. Naročbe naj se mi dajo na znanje do konca meseca svečana s „korespondenz-kartami“ ali pa tudi že zdaj navadnimi nakazovavnimi pismi, če se pošlje, se vé, ob enem naročnina. — Omenjam sicer pri tej priliki še to, da bo moja knjiga: „Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice“, ktere je izšlo dozdej že 21 snopičev ali 344 strani, bo izhajala še do konca meseca septembra 1872. leta; je tedaj še devet snopičev, za ktere znese naročnina šestdeset soldov. Vsa knjiga bo obsegla po tem takem 490 strani. — Naj objavijo te moje vrstice tudi gg. vredovalci drugih slovenskih časnikov, vsaj na kratko; zato jih lepo prosim“.

Národno-obrtnijske razprave.

Dopisniku „od Save“ v „Slov. Nar.“

o Matici in narodni tiskarnici.

„Odlični dopisnik od Save“, gotovo akcijonar tako imenovane „narodne tiskarnice“, si je v 150. listu „Slov. Nar.“ Matico, njeno delovanje in pa dr. Costo, predsednika njenega, izbral, da — ker po njegovih mislih vse to ni nič vredno — svetu pokaže, da brez „narodne tiskarnice“ ni spasa za „vspešno slovstveno delovanje“. — Pri luči ogledano in po domače rečeno je nameravana Maticna tiskarnica Mariborski tiskarnici na poti. Hinc illae lacrimae!

Dopisnik „od Save“ se najpred huduje, da predsednik Maticin ni sklical poleti občnega zbora. Predsednik pa ni zanemaril dolžnosti, opravičiti to zakasnenje; razlogi so razloženi v poročilu o XXII. odborovi skupščini („Novice“ str. 306).

„Nam se dozdeva — pravi dopisnik „od Save“ — da to dela predsednik nalašč, da pri shodu nima družih udov, nego samo svoje zveste ortake, kteri glasujejo kakor je že prvlje sklenola ona svojat, ki kakor more